

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.

Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

За све остале земље 3½ франка у злату.

Поједини бројеви 30 потура.

Женска удружења у Срба.

Нема пуно ни по века, како се отпочела женска удружења на западним и северним крајевима Европе. Са појавом друштва „Црвеног Крста“, које је поникло у Швајцарској у Женеви 1863. год. учињен је први покрет, да се и женске увлаче у друштво за помоћ војничким рањеницима. Можда је та појава изазвала, а можда је и сама култура покренула, те су већ 1867. год. Берлинкиње саставиле задругу, која је имала задатак, да прибави сиротим раденицама зараде и да их томе спрема. Одмах за тим пониче нова така задруга у Липиску (Лајпцигу) у Саксонској, која је имала да се брине за више образовање женскиња. Отуда је пренета та мисао удружења у Беч и Будимпешту, с којом су се упознале и наше Српкиње и тако видимо и нашу госпођу Савку *Суботићку*, где у друштву са пок. Јованом Андрејевићем, младим леџником новосадским, покрене и оснива већ 1864. г. прву Добротворну Задругу, која је у своје коло примала све интеллигентније женскиње, без разлике вере и народности, али је ипак носила вид српски, јер су онда били Срби владајуће племе у Новом Саду. Том је друштву приложио 600 ком. дуката сам пок. кнез Михајло Обреновић. Но како је Нови Сад позније губио све више српски значај, то је и

ова задруга по нашој урођеној попустљивости губила све више српски дух и кад су Несрпкиње дошле до већине у њој, оне су толико биле безобзирне, да су све Српкиње искључиле из управе; а ове се онда повуку из друштва, којег су саме основале и својим новцем ојачале, те радиле даље као „Женски Одбор“, у истом правцу добротворности али за чисто српске цели, док 1880. године нису поново основале чисто српску Добротворну Задругу, која и данас постоји и лепо напредује.

Овим примером побуђене, основаше после Српкиње оваке задруге у Вел. Кикинди 1874. год., а између 1875. и 1880. год. пониклоше још у Ст. Бечеју, Суботици, Митровици и поново у Нов. Саду. У исто доба (1875. год.) основано је и Женско Друштво у Београду и од то доба почео је живљи покрет на том пољу међу Српкињама с ове и с оне стране. И данас, после 30 година, можемо с поносом да погледамо у то дивно коло наших Српкиња, које се надмећу у добру и утркују у племенитим делима зарад добра свога рода и племена, а осим тога, имају те задруге, по нашем мишљењу, и других врлина за наше друштво; оне не пуштају, покрај све страначке разривености, да се распемо у поједине атоме,

оне су копче, које нас још везују у заједницу и дају вид неког јединства, јер смо иначе свуда расути на партијске гомилице. За то су, по нашем мишљењу, ова друштва велика благодет по нас за ове дане, кад и страна најезда са свију страна наваљује на наш живот, јер ако оне и немају задатак, да блаже распаљене страсти и да мире духове у народу, оне ипак утичу својим лепим примером сложеног и заједничког рада за опште добро, својом мирољубивошћу, разбором и истинском љубављу за опште народне интересе; оне и као друштво и као поједине супруге, матере и Српкиње утичу на рад својих другова и своје деце, те њихова љубав и њихова добра дела пробиће кад-тад кору тврдих срдаца своје мушке стране и омекшати душе, које данас тако осорно насрћу једно на друго.

Док су ова удружења у нас у зачетку била и док су за своје деловање тек прикупљале материјала, она су вршила само најближа хумана одређења у своје кругу: одевала су сироту школску дечицу и делила милостињу најближој и највећој својој сиротињи. И што су више материјално јачале, оне су и свој круг делања све више проширивале. Неким нашим првацима није годио тај скроман рад и почеше јавно да осуђују такав незнатан посао, захтевајући, да прошире своје деловање на већа хумана и просветна дела; али су сви ти пријатељи народног напретка заборавили, да се већа и замашнија дела могу стварати и дизати тек јаком удруженом снагом и снажном материјалном потпором; а тога је у сваком почетку мало наћи. Главно је било, да се што више оваких удружења подигне, да се материјално оснаже, па онда ће све лакше ићи. Поњатно је, да је тако морало бити и са нашим оностранним Добротворним Задругама, као и оностранним Женским Друштвима. Сад, кад су неке по 10, 20 и 30 година проживеле, сад се међу њима већ опажају и већа и замашнија делања на једној и другој страни и ако не раде у једном правцу и у заједници на једном циљу, оне

ипак раде свака у свом правцу, који су јој одредиле месне и друштвене прилике и попуњује тако свака задруга по једну народну потребу, а све скупа подижу културни и привредни развој свога племена. И ми смело можемо рећи, да је са овим задругама у нас читалачка публика помножена, свест народна појачана, уметност проширена и у опште, да је културни ниво нашег народа, бар међу женским светом, далеко поскочио. Ми имамо у својој средини с једне и с друге стране данас доста знатан број женских научењака, лекара, филозофа, учитељица и нних интелегентних особа, имамо уметница на позорници, у свирци, сликарству и вајарству, имамо напредних писаца, добрих књижевница, имамо на стручним и привредним позицијама извршних заступница и раденица, а то све нисмо имали пре 20 и 30 година и држимо, да су у свему томе много допринашале и помагале удружења женска, која су поједине кћери спремиле за ове струке или у кругу своје бодриле пмућније задругарке, да одају своју женску децу на један и други позив, тек се види, да је с овим удружењима растао и број женске интелегенције и ширила се свет народне мисли и народне заједнице, у којој смо пре тог доба много оскудевали.

Данас је све то другчије и напредније.

Пре 30 година нисмо имали ни једне српске више девојачке, ни једне учитељичке школе, а данас, хвала Богу, имамо на овој страни три срп. више девојачке и две учитељичке школе, у Србији три више и две учитељичке школе, имамо по једну вишу девојачку школу у Босни и Црној Гори, и две у Старој Србији и Македонији. Имамо гомилу стручних раденичких школа у свима крајевима Српства, имамо десетак срп. забавишта по Угарској, које су баш ове задруге основале; имамо у Београду музичку и сликарску школу за женске, оснива се тамо већ и српска женска гимназија; имамо Девојачке Домове у Загребу, Будимпешти и Београду, који чувају нашу женску омладину

по тим градовима од туђинске заразе, моралне и физичне пропасти. Све су то тековине женског подвига и ових задруга за последњих 30 година и онда се види, како су грешили они родољуби, који су при зачетку ових удружења довикивали, да оваке задруге немају смисла у нас и да ништа друго не раде, него само приређују забаве и одевају неколико сироте школске деце.

Да се види, колико је и у којој мери продрла свест наших Српкиња за удружењем и коликом моралном и материјалном снагом располажу и коликом љубављу пријањају наше Српкиње у појединим крајевима, варошима и селима за рад среће и боље будућности нашег народа, изнећемо овде, колико, где и каквих удружења имамо и на којој основи раде.

Почећемо са оностраним добротворним и просветним задругама и онима, што потпадају под управу Аустро-Угарске монархије.

1. У Угарској имамо 22 Добротворне и Просветне задруге и то: у Вел. Кикинди, Вел. Бечкереку, Тур. Бечеју, Меленцима, Панчеву, Темишвару, Вршцу, Белој Цркви, Новом Селу, Вел. Сентмиклушу; Сегедину и Батоњи; у Нов. Саду, Сентомашу, Ст. Бечеју (просветна задруга) Ади, Суботици, Сомбору, Чвругу, Ст. Футогу, Стапару (у зачетку) и Будимпешти (просветна задруга).

2. У Хрватској и Славонији: 22 (све Добротворне Задруге) и то: у Карловцима, Земуну, Ст. Пазови, Индији, Руми, Митровици, Иригу, Винковцима, Вуковару, Даљу, Осеку, Пакрацу, Броду, Дарувару, Новој Градишци, Загребу, Глини, Госпићу, Петрињи, Огулину (у Дољ. Лапцу и Шиду су у зачетку).

3. У Далмацији: има 3 задруге: у Задру, Книну и Дубровнику.

4. У Аустрији: у Бечу. (1.)

5. У Босни и Херцеговини: Има 11 Добротворних Задруга, али нису још све добиле званично одобрење. Одобрене су у Бањојлуци, Бос. Дубици, Бос. Петровцу, Приједору, Бјељини, а чекају одобрења задруге у Сарајеву, Мостару, Бос. Шамцу, Санском Мосту, Дољ. Тузли и Брчкој.

Поред ових задруга, постоје овамо девојачка удружења у Нов. Саду, Вел. Кикинди, Вел. Бечкереку, Вел. Сент-Миклушу, Белој Цркви, Сомбору и Панчеву. Од ових има своја засебна правила одобрена од земаљске владе једино Панчевачко коло, које се спојило с мушком омладином под насловом: „Омладинско Коло“, а остала су већином спојена са својим Добротворним Задругама и помажу ове при приређивању друштвених забава. У прво доба су имали засебне недељне састанке, у којима се читало, декламовало, свирало и певало. Све ове Задруге, усвојиле су као заједнички свој орган, наш лист „Женски Свет“ и стоје тако у духовној заједници.

6. У Србији: поникоше више женских удружења. Најстарије и најјаче је Женско Друштво у Београду, које има по Србији 25 својих подружина. Ове подружине имају своје самостално кретање у унутарњем одношају, али стоје ипак у неком одвисном положају према матици својој, Женском Друштву. Оне морају овамо полагати своје рачуне и за сваки нов рад тражити савета и одобрења од средишне управе. Њихов је заједнички орган „Домаћица“, који уређује засебан литераран одбор у Београду, кога поставља Женско Друштво.

Ово друштво има своје подружине у Нишу, Пожаревцу, Ваљеву, Крушевцу, Краљеву, Чачку, Смедереву, Ужици, Свилајевцу, Зајечару, Јагодини, Прокупљу, Књажевцу, Неготину, Трстенику, Пироту, Гор. Милановцу, Лозници, Алексинцу, Паланци, Пожези, Ђуприји, Иваници и Бајиној Башти. Подружине већином обављају у своме кругу хумана дела а на много места отвориле су радничке школе за женску децу. Само Женско Друштво у Београду има своју разгранату радничку школу са четир одељења: за кројење, за бело рубље, за клеповање и ткање, која стоји под засебном управом једне веште и вредне управитељке; имају свој базар, у коме распродају радове из ове школе, имају свој дом убогих старица, које само друштво прима и негује а пре

три године отвориле су ђачку трпезу, где се по јевтину цену исхрањују ђаци на средњим и вишим школама у Београду.

Поред овог друштва и његових подружина постоје у Крагујевцу и Шапцу још два самостална Женска Друштва, која су такође у своме кругу основала радничке школе за женску децу.

Мимо ових удружења поникле у Београду у најновије доба засебна женска удружења. Тако н. пр. поникло је тамо Друштво Кнегиње Љубице, које има патриотску цел, друштво: „Коло Српских Сестара“, које се брине за сирочад изгинулих јунака и испомаже нашу браћу у Старој Србији и Македонији, која су нечовечном руком Бугара, Арнаута и Турака изгубила огњем своја добра и мачем своје хранитеље. Ово је друштво добило потпоре у својим подружинама, које се за ово кратко време од две године основале у 18 места и то: у Чачку, Голубцу, Неготину, Ваљеву, Трстенику, Параћину, Нишу, Жабару, Јагодини, Зајечару, Шапцу, Смедереву, Гор. Милановцу, Владичином Хану, Пироту, Радујевцу, Књажевцу, Вел. Орашју. — Постоји од лане и Друштво Девојачког Дома, у коме се примају девојке на стан и препитање, које се уче у Београду на средњим, стручним и вишим школама, а од ове године постоји тамо и Материнско Дру-

штво, о коме смо у прошлом броју мало опширније говорили.

У Београду постоји засебно хумано удружење под насловом: Српско-јеврејско женско удружење.

Имамо и у Америци две Добротворне Задруге Српкиња, у Сан Франциску и Вилмердингу (Српско прав. сестринство „св. Петка“), које су прихватиле задатак, да помажу своје прав. домове и подижу срп. осн. нар. школе за своју дечицу.

Кад се сва та удружења православних Српкиња у једно коло вежу, онда се види, да их је претурена *штошина*, не рачунајући ту и српско јеврејско друштво и кад би једно на друго узели, да свако од ових удружења броји по 100 чланица, а то се може узети, јер само Београдско Женско Друштво броји 4 до 500 чланица, а Нови Сад, Панчево, Кикинда, Вел. Бечкерек, Сомбор, Вршац, Загреб, Земун, Митровица и т. д. достижу до 200 и више, онда се види, да је данас на окупу до 10.000 Српкиња, које по свима крајевима нашег народа вољно и истрајно раде на његовој просвети, привреди, као и патриотској мисли а то је утешна појава. Наша мушка браћа могли би се слободно угледати на овако марљиве, вољне и сложне сесте, матере и љубе своје, па да и они више раде а мање да се протерују и гложе, те би било далеко више добра и напретка у нас.

Из »Нових струна«.

ДЕВОЈАНО!..

Девојано,	Ако, ако
Девовала,	Девојано
Девет годин дана,	Девет мојих рана!
У севдаху	Девојано.
Уздисала	Маче мало,
Па се не удала!..	Руку ми не дала.

А ако ми,
Девојано,
Руку своју дала,
Ни три ноћи
У самоћи
Млада не чекала!..

ПОШЛА ЦУРА...

Пошла цура
На воду,
Опазила јагоду.
Јагода се на њу смије...
Момо, убери је!

Трже мома
Јагоду,
Полазећи на воду
Па драгану своме даје,
Љубит' не престаје...

Слатка беше
Јагода,

Узабрана са хода
Слађа беху, вели браца,
Јата пољубаца!

ОД КАД СРЦЕ ПАТИ...

Од онда ми,	Лечи срце,
Мати,	Мати!
Младо срце пати,	Да више не пати,
Кад ме дика,	Удаји ме,
Мати!	Мати!
За руку ухвати...	Не могу чекати!
Од онда ме,	Удаји ме
Мати!	Мати!
Несаница прати,	Док ме ишту свати,
Када почех, мати,	Лечи срце,
С' њим ашиковати.	Мати,
	Да више не пати!
Од онда ми	
Мати!	Јер касно је,
Немир душу 'вати	Мати!
Кад га поче,	Цуру удавати,
Мати,	Кад јој почну, мати,
У колу гледати.	Косе бехарати.

АНЂА ДЕВОЈКА.

Анђа девојка	Кад му је прву
Љубицу брала,	Китицу дала,
У њедра своја	Момку је рука
Њу је бацала.	Бела дрхтала.
А кад јој ашик	Из недра другу
Са пута дође,	Кад је узела,
Љубицу плаву	Онда му живо
Дават' му пође.	Срце однела...

Када му трећу
Китицу даде,
Ашик је страсно
Љубити стаде...

СВАТОВАЦ...

Одби се бисер грана
Од јоргована,
И лепа Анђа
Од своје мајке.

Изведи брате Анђу
Девер је тражи,
Ко ће се Анђе примит'
Девере, кажи!

Изљуби Анђо мајку
Сестре и браћу,
Све редом... И праг кућни,
Чељад домаћу.

До сад ти косе плела
Мајчица мила,
Од сад ће туђа мајка
Са свога крила.

До сад се вила мајци,
Бабу о врату,
Од сад ћеш руке вити
О своме злату.

Друге ти коло сплеле
Време, да с' прашта,
Изљуби, Анђо, друге —
Све ти с' опрашта!

Исаије Митровић.

Љубомир Р. Крсмановић.

Синовац пок. Николе Крсмановића, кога смо у прошлом броју поменули у нашој читуљи, *Љубомир Крсмановић* навршио је 14. фебруара о. г. 50. годину свога живота. У почасти тога великог мужа и у славу тога дана донели су „Босанска Вила“ и други листови у Босни и Херцеговини као и у Србији, подуже похвале родољубивим и заслужним делима тога потомка славне породице Крсмановића, а уредништво „Мале Библиотеке“, што излази у Мостару у издавачкој књижари

Пахера и Кисића, издало је томе у почасти укусну књижицу, у којој је вешто и лепо перо, канда М(илана) П(авловића), негдашњег штићеника слављениковог, описало живот и дела његова у опширној форми, и уступило сав чист приход од тих књижица друштву „Просвјете“ у Сарајеву, које испомаже Србе и Српкиње ђаке из Босне и Херцеговине и коме је и слављеник, у славу овог дана, даровао 12.000 круна на поменуте цели.

У маленој босанској варошици на Са-

ви, на домаку славонске варошице Винковаца, угледао је света 14. фебруара 1856. године Љубомир Крсмановић, син Ристе и Петре Крсмановића, од старина заштитника и помагача сиротиње и бедника. У такој кући и такој атмосфери однегован је и Љубомир и оно од рођења добро срце, постало је тим лепим примерима чист извор љубави човечанске, које је напајало и дизало све, што је видело и осетило у своме народу да иде на добро појединог или у прилог целог племена. Није било добротворне и просветне установе за минулих 25 година, од како је Љубомир постао свој господар, а да није и његова десница досула по нешто уља, није ни један сиромаш ученик, који је закуцао на његова врата, отишао неутешен, ни један сиротан гладан из његова дома. Он је помагао књижевнике, изучавао ђаке на великим школама. Његовом потпором има Српство данас изучених лекара, инжињера, адвоката, уметника, учитеља, свештеника, економа итд.

Да наведемо један леп пример његове дарожљивости и карактерности. Кад је један од тих ђака као свршен човек и лекар дошао са својом супругом да му се захвали и да му врати на њега утрошени новац, одговорио је овај врли човек: „Хоћеш да се одужиш? То је лепо од тебе. Ти се одужи Српству. А ево како: Гледај прво да се одржиш, да савесно радиш и послужиш својој околини и теци поштеним радом и штедњом. Па ако ти претекне, а ти нађи које сироче, па га школуј и васпитај. Помисли, да си и ти некада био сироче убого. Како сам ја тебе, тако ти друге и овај ће дуг бити струко враћен.“

Љубомир Крсмановић се одужио и оној школи, у којој се научио крстити и прву књигу читати. Његово родно место,

Брчка, доста је оскудно и он је пре неколико година поклонио тој општини свој дом, у ком се родио, и свој врт, да приходе од тога употреби на просветне сврхе. Писмом једним он овако пропраћа ту своју одлуку:

„У кући, коју сам прије неколико година уступио на користовање тој општини, угледао сам свијета и почео дисати још онда потпуно патријархалним, али мени тим милим српским духом. Ту кућу и сад уступам у потпуну властину и самосталну управу срп. прав. општ. да на вјечна времена остану њени, као дар мој и моје супруге Олге у спомен мојим родитељима Ристи и Петри Крсмановић и дједи њиховој... Како ми је уз синовљу љубав мојих милих родитеља и пијететски спомен драгих покојника, браће и сестара, (имао је још три брата и једну сестру, који се упокојили) моје Српство увијек било и остало најмилије и како из дубине душе желим да се оно свуда па и у том мјесту не само одржава, већ и снажи; како сметрам, да је и ту, као и свуда најпоузданији стуб нашега народа жена, односно мати, то желим, да се та два добра, кућа и сад употребе за вишу дјев. школу, у којој ће се српске ћери узгојити у српском, а не у страначком духу. Школа ће служити као расадник узвишеног и племенитог у нашем милом народу...“

Требало би, као што је и поменуто књига, да опишемо сва добра дела овога човека; али то његова скромност не тражи, зато ћемо прекинути, али ћемо на тој важној граници живота да му пожелимо од преблагог творца, да га у корист човечанства и нашег напаћеног Српства, још дуго здрава и срећна поживи.

Моја зима.

Са страхом се, драга, сећам прошле зиме:
Како су холуји снежни и студени
Беснели по гробљу природе огромне,
Јер је слична зима била и у мени.

Суводање.

Па и сад је земљу походила зима,
Исти холуј, са њом, истим снегом веје,
Пустош и смрт свуда узастопце с њима:
— Али моје нема, нити питам где је!

Рад. П. Ђирић.

Неста славуја . . .

Неста славуја . . .
У тихом лугу
Давна је њихов
Умукао пој,
Шумица нема
Санку се спрема
И тужан изглед
Одаје свој.

Хеј ваљда жали
За цветним мајем
Што но је стер'о
Над њоме бај,
Сада је и њен
Тихуо живот
И њезин већ се
Утрн'о сјај!

Ал' младост мине,
Опану руже,
А славуј страсни
Затаји пој.
Тако ћеш и ти
Престати једном
Са чилом песмом,
Младићу мој!

Бихаћ, 1905.

Без цвећа тужно
Шумица бруји,
Ко задње песме
Жалосни јек.
Зар тако мине
Срећа и сладост?
Зар тако мине
Злаћани век?

Та свако доба
Свој белег носи,
Та свако време
Свој има јек,
И рана крвна
Умрле среће,
Донеће себи
Потребни лек.

Не плачи, душо,
Што пролет мину,
И цвеће шарно
И славља глас . . .
Време се жури
Да плод донесе
И новом срећом
Обасја нас.

Такав је исти
И људски живот.
Младост му прва
Пролећа крас.
У коме цвета
Мирисно цвеће
У ком се чује
Славујев глас . . .

Ал' кад те сретна
Љуба загрли,
И видиш једном
Подмладак свој,
Кроз њег' ће опет
Пролет ти синут' —
Булбулов с нова
Живнут' ће пој . . .

Исаије Митровић.

О важности везења народне торбице.

Пише Јелица Беловићева.

У Француској се је вазда много везло, па ипак су ти везови били само имитације *старословенских* техника. О краљу *Louis XV.* каже историја, да је био вјештак у везу и то вуницом. Он се је тим послом бавио вазда, па и за доба битке, н. пр. битке код *Fонтену*. Када је био у логору, па му није дотекло вуне, онда су морали краљевске коње на путу од Париза до *Versailles* тако гонити, да су падали као мртви, само да краљевском везилачу прибаве новог материјала, да може довршити започети вез. И данас се француски књижевници ругају својим домороткама, да их ништа друго не може да занесе осим радова

везилачких. Да је то барем умјетнички вез, не би било замјерке; али знамо **што** све перверзни оптимисам наших дама **везом** називље!

Српкиња ваља да везе само српске везиљачке технике и српске орнаменте. Али треба да их и свестрано разумије и нада све љуби.

У Сарајеву виђела сам сада недавно нешто, што ми се у велике свиђа! Видјела сам даме у елегантним модним тоалетама, гдје носе у руци торбицу, израђену народном нашом техником. Мјесто модног »ridicule« или мјесто француског помпадура носе српску или хрватску народну торбицу! То је врло лијепо, а тај примјер

ваља да слиједе и госпођице и госпође у другим нашим градовима. И кевице, идући у школу носе у Сарајеву такве торбице, па су управо за пољубити т. ј. не само торбице, него и кевице! У Загребу видјела сам само двије три даме, да носе народне торбице, тако н. пр. умну и лијепу госпођу *Густу Милчићку*, која се врло поноси нашим народним радовима.

На трг, на излете, на пут, могу се носити веће торбице, а на шетњу

мање. Има их преразних, а све су красне, све дивно доличе српској интелигентној госпођи. Која не мари да купи готово израђену торбицу, ткану или клечану, — може ју и сама навести било којом од наших српских техника, како сам их кроз више већ година описивала у »Српској Везиљи« (Vršac). Вазда ће ефекат бити отмен и фин. Торбица је симбол словенства,штујмо народну торбицу!

На самртном одру једног девојчета.

Кђ анђ'о света лика, на одру меку, белу
Ти мирно лежиш нѐма... Твој труп је тако ледан,
Под сплетом младих ружа у густо црном велу,
Тек усне крију само блаженства осмех један...

О зашто тако рано очице мале склопи
И презре живот овај, ког тек си окусила?
Ни једну чашу туге у свету још не попи,
А вечна студен следну устанца твоја мила!

Почивај тихо, чедо, без бола и без јада!
Над тобом вечни покој шириће мрка крила;
На гробу твом ће смерно цветати ружа млада,
Чедна, кђ душа твоја што'но је вазда била! —

Загреб, април 1905.

Славко С. Диклић.

ДОПИСИ.

Пакрац. (*Српска Женска Доброшворна За- друга у Пакрацу.*) Ретко се кад чује о овој задрузи и њеном скромном раду, који је за њу само похвалан. Па нека је, драги уреднице, дозвољено, да нешто бар ја речем у прилог ове задруге. На првом месту ћу да споменем славу ове задруге, која се ове године састојала у овоме: На Сретење, крсно име, задруга је присуствовала прво служби божјој, коју су послужила три архимандрита: Анатолије *Јанковић*, крушедолски, архимандрит и проф. богословије Иларион *Зеремски* и лепавински Митрофан *Рајић*, тајник задруге. На кору је певало Грађанско певачко друштво и ђаци, а соло »Скажи ми« и у »Оченашу« сама друштвена председница гђа Анђелија Св. *Грубичка*. После службе је задруга дала парастос умрлим члановима и чланицама и делила кољиво. За тим је задруга секла свечарски колач, којом је приликом служио архимандрит *Анатолије*, а кумовао је Ђорђе *Јагњић*, велетржац. Гостију овом приликом беше много, који су нуђени колачом и шљивовицом од саме председнице, г-ђе Анђе Грубич и одборница: Катице Б. *Бакаловић*, Олге дра *Богдановића*, г-ђе Олге *Ђурић*. Колаче су даровале саме госпође.

У вече је задруга приредила *Село са шом- болом*, којом је приликом било много посетилаца и са стране. Вредно је истаћи, да је већина женских била у народним костимима, а из свију крајева, где Срби живе. Овим се одиста лепо манифестирала народност наша лепа; па и игре беху у већини српске. Приход забаве је био 511 К 50 пот.; расход 225 К 64 пот.; а чистог беше 285 К 86 *пошура*. Ово је додато главници, која износи у новцу 4014 К 82 *пош*.

Са лепим моралним радом задруга је и ове године дала и материјалне потпоре. Тако је претплатила једног учит. приправ. на »Бранково Коло«, оденула је седморо деце, два учит. приправника; дала је потпоре двома приправницама и ученицама в. дев. школе у Загребу, дала је »Привредни« потпору од 10 кр.; уписала се за члана оснивача »Срп. грађ. певачког друштва у Пакрацу« са 100 кр. и т. д., што све дичи нашу задругу, јер достојно врши свој задатак. У овом је највећа заслуга споменуте председнице, г-ђе Анђе Св. *Грубичка*, која је на челу задруге од постанка јој.

Ових дана је ново конституисање, јер је врла председница са часништвом дала оставку. Част сваком, али би добро било да г-ђа пред-

седница и даље остане, јер јој то личи, што дела пошврћују. Шта буде, јавићу, а за сада ово бар нека је речено.

Проф. **Кнежевић.**

Сегедин. На наше покладе у срп. осн. шк. дворани одржана је забава. Ову забаву је овд. срп. доброт. задруга са овд. певачком дружином приредила. Први део забаве беше — певачи наши предавали су позоришно парче »Честишам«. Дилетанти и -це Димитр. Перихт, Светоз. Недељковић, Жарко Блажић, Иконија Блажићева и Зорка Јаникијевићева врло су добро одиграли своје улоге, а нарочито г. Недељковић, млади Србин (Т. бечејац) своју улогу је вештачки одиграо. Затим су певачи отпевали лепе две српске песме, што је такође прецизно испало. Након тога је предузета игра и играло се до зоре. Чистог прихода је пало близу 200 К, што је знак будне српске свести Срба и Српкиња из Сегедина. Ми од наше стране чести тамо срп. добротворној ж. задрузи, којој на челу стоји честита председница, удова Дра Јов. Сремца, као и председнику певачке наше дружине, Србину Влајку Сремцу и свима осталим суделачима, као и гђи Јулки Мајскиници, која је донела предлог, да се даје дилетантска представа.

Г. уреднице, примите уверење дубоког поштовања, од Вашег увек оданог поштовача и верног извештача и сарадника

Јанка.

Суботица. (Свечарска прослава „Добротворне Задруге Српкиња“.) Пре неколико година овдашња Задруга Српкиња усвојила је за своје свечарство Сретеније Господње, као спомен оног дана, у који је зачето оснивање саме Задруге. Тај дан се од неколико година слави као крено име наше Задруге, па и ове године прослављено је свечарство право српски са свима нашим лепим народним обичајима и обредима нашег светог православља.

У народу нашем много је обичаја. Ти су обичаји разнолики. Има их и лепих, а има их и ружних. Лепе обичаје треба да задржимо и неизопачене и на даље чувамо и гајимо, а ружне да искорењујемо. Лепи обичаји дижу нам углед, а ружни руше. У последње доба почињу се заборављати многи наши обичаји, а и што се задржаше, почињу се јако изопачавати. Не славе се данас већ више ни крне славе онако, како је то био обичај у стара времена. Са прославом свечарства снажно се дух народни, крепила вера православна а данас та слава слави се са сасвим другог гледишта. На славу се искупи, што но

реч, сво село, па се ту теревенчи по неколико дана, па бива и разбијених глава и онда се каже како је свечарство весело прослављено. Наравно, да овака слава нарушава нам углед пред страним светом, а материјално нас упропашћује и онда је истина, да нас свечарство наше скупо стаје. Али кад се оно слави онако, како му је само важно значење код Србина, онда та слава крепи Србина у свима народним особинама, јер где је крено славље, ту је православље, а где је крена имена, ту је Србина.

И наша Задруга са прославом свога свечарства јасно показује, е је провејава дух Србински и вера православна и ми ову верску и народну свест наших чланица, Задруге наше, високо ценимо и поштујемо, јер је ово још увек знак будне свести наших матера у чијим је рукама будућност Србинова. Док се мајке наше умеју одушевљавати за оно, што је српско, не треба нам се бојати, да ће нам узданица наша свешћу клонути и малаксати. Јер она свест, која се са усана материних нежним пољупцима пресађује у млађана срца наше Српчади, тешко се угушује.

Сама слава свечарска обављена је овако. У суботу пред Сретеније приређен је у цркви свечан парастос у помен умрлих чланица задружних; на парастосу је чинодјејствовало месно парох. свештенство, а појало је складно и умилно певачко друштво.

О Сретенију, на дан самог свечарства, после св. литургије са литијом прешло се у велику дворницу црквене општине и у присуству многог народа и чланица задруге освећена је свечарска водица, а по водоосвећењу потпредседница *Мица Ј. Радића* и чланица управног одбора *Емилија дра П. Радића*, преломиле су свечарски колач; за време овога црквеног обреда и лепог нам народног обичаја певачко друштво је умилно одговарало на јектенија и појало прописане црквене песме. После овог свршеног чина парох Светозар *Димиријевић* поздравио је чланицама свечарску им славу и истакао како је њихова задаћа врло племенита и узвишена, па их бодро да у своме родољубивом раду истрају а све у корист и напредак нашег народа. Затим су задругарке, као домаћице угостиле присутне госте своје пивом и разним ђаконијама. Тај дан у вече приређено је забавно вече са томболом и игранком. Ова забава била је посећена врло лепо, видесмо леп број задружних чланица, а још већи број нашег ратарског света, тако, да можемо

рећи, до сада још ни на једној свечарској слави није било нашег ратарског света као ове године. Ову појаву приписујемо, да и наш ратарски свет увиђа какву племениту и хуману дужност врши наша Задруга са својим скромним средствима, јер је многој спротињи убрисала сузу жалосницу и притекла јој у помоћ у бедни и невољи, па народ увидеши то, вољан је да Задругу нашу материјално помогне. Веселење је било бурно, и трајало је до зоре беле и сви су се разишли весели, задовољни и раздрагани, а и Задруда је са материјалним успехом задовољна, јер јој је припало чистог прихода 366 К 30 ф.

Тако је дакле прослављено и ове године свечарство наше Задруге.

Богданка.

Т.-Бечеј, на Чисти Понедељник 1906, — Наша вредна добротворна задруга Српкиња приредила је лицем на беле покладе сјајну српску беседу с таким моралним (а биће и материјалним) успехом, да ћемо је се још дуго сећати. Њена председница, гђа Мара Давидовићка, и потпредседница, гђа Софија Нићина, развиле су велику делатност и показале, да се с правом вољом и радом може доиста много постићи. Треба знати, да је код нас боља, т. зв. „отмена“ публика у великој већини мађарска; али је наша женска задруга ипак постигла то, да су наше, дакле српске забаве и најлепше и најбоље посећене, и да на њих долазе најрадије не само Срби, него и Мађари. И програм је био одабран, а изведен тачно и прецизно. На првом се месту истиче *врањевачко српско црквено певачко друштво* под управом свог врсног „мештера“ г. *Мише Васића*. Оно нам је пружио право уметничког уживања, јер је своје три пијесе тако егзактно,

с таким бравуром отпевало, како то школовани и дисциплиновани певачи могу да отпевају. — Две младе Српкињце: *Јелка Нићина* и *Дана Давидовићева*, одсвираше нам на гласовиру свака по један комад из стране музичке књижевности, лепо и тачно. Ова задња одсвира нам још на велико задовољство целе публике *Остојићево коло*. Обе показаше на себи извршену школу своје учитељице, на далеко чувене клавирашице гђе *Јелене Замбели*. — Да, гђа Замбелиница. Она нам је унела у беседу нашу „*дечу симфонију*“ (Хајдн) и с њоме толико свежине и правог правца тог уживања, какво се оређе виђа на српским забавама. Ту ти свирају две девојке на гласовиру, ту пева славуј, па кос, ту кука кукавица, ту ти је трумбета, ту прапорци, тепсије, добош, тријангл и Бог те пита шта ти ту нема! И то све изводе девојчице од 8—16 година, тако тачно и прецизно, све стој па гледај.

А шта тек да кажемо о играци? Каква дивота беше „стати па гледати“ оно плаховито, велико банатско коло, венац најсвежије женске и мушке омладине српске, кад засвира Јоца молеки са својих 6 другова!

И у дворана, магде се старији састадоше поред чаше вина, беше право српско веселење. Вредно је споменути прекрасну здравицу, коју је о одмору наздравно председници задруге *др. Љуба Павловић*, истичући користи удруживања за целокупни народни живот. Ову су родољубиву и поучну здравицу сви пажљиво саслушали.

Веселење је трајало тамап до 5 сати у јутру. Како чујемо, задруга ће имати и лепу материјалну корист од ове беседе, а на моралном успеху нека прими од целог нашег Српства искрену хвалу.

Алилуја.

А где је он?

У друштву са друга два
Врло често виђах га ја.
Њега, — драгана милог свог
Кад поред прозора прође мог.

Ал' једног дана... а где је он?
Питах се тужна да није бон?
Дружбица цела не беше сва —
Шетаху сама друга му два.

Књажевац.

И њега нема са њима ту,
А немир обузе душу ми сву.
Упитах друштво а где је он?
Рекоше: да је од јуче бон.

По њима поздрав послах му само
А уста шапућу: и ја бих тамо,
Да лечим болнога драгога мог
И целог века останем свог.

Јела М. Радуловић.

ЛИСТАК.

АЈША.

Протужила пембе-Ајша,
Дертлија сам него паша!

Док је још као дјевојче слободно лијетала по чаршији, сви су го-

ворили, да ће од ње бити најљепша дјевојка и жаљаху, да ће је још за кратко вријеме гледати, јер ће скоро да се подјевојчи и по свом обичају да престане по чаршији ходати.

И то вријеме дође. Залуд су је сада жељели, тражили и изгледали, Ајше нигђе. Свима беше жао оног веселог дјевојчета, али никоме, као Мустај-бегу. Откако преста Ајша да му долази по урме и наранџе, лијепо му се чини, да му радња заста. Често пута му се учини, да чује њезин глас и чека, кад ће да улети у магазу, да му баци петак на тезгу, сама да зграби наранџу и у смијеху да побјегне. Али, то бијаше само варка. Ајша је затворена у кући и иза капиџика гледа, како јој пролазе ашиклије, а она их не бегенише. Ни један јој се не свиђа. Она жели да јој прође онај, што има тако лијепе црне очи. Онај, који је увијек за њом улазио у магазу, ишао за њом кроз чаршију, а кад би она пошла кући, он би стао на ћоше од улице и гледао за њом, док му се не би из вида изгубила. Није знала ко је и не смеде да упита никога за оне лијепе, црне очи. Сваки дан пред акшам сјела би на пенџер и зурила на улицу, чекајући, хоће ли се указати откуд он. Али заман. Пролазили су многи и многи, бацали јој цвијеће и шећерламе на пенџер, ашиковали и

пјевали севдалинке, али Ајша не хте ником пенџер отворити.

Једном у петак обуче на се најљепше одијело, накити се и нагизда, а нека јој радост пунила груди, она се нечем надала, ето, све јој се чини, да ће да види оне црне очи. Послије акшама изиђе у авлију, прође кроз башчу, узабра најљепши ђул и за-кити груди и упути се тараби, да макар крадом провири кроз тарабу, ал' пред њом се створи он... баш он са црним очима. Он ју није спазио и већ хтједе проћи али, она се брзо обазре да ју ко не гледа, скиде ђул са прсију, баци се за њим и викну:

»Проћи овуда у јације, чекају те!«

Он диже ђул, омириса и оде. Она утрча у кућу, а срце јој бије, бије, да прође кроз груди. Једва је чекала, да се смркне да се украде од Фате, мајке јој и да се привуче тараби, да чека, хоће ли јој доћи драго. Није имала мира, сваки час излазаше у двориште, у башчу и опет улажаше у кућу и нестрпељиво чекаше. Најпослије Фата леже, а она се полако искраде из куће. Сједне крај тарабе и чекаше. Чим што шушне, учини јој се баш да је он. Зачуше се кораци. Она уздрхта... уста да провири, а кита цвијећа паде јој под ноге. Она цикну, а у то чу гђе неко рече:

»Ајша, сунце моје, стани, да те нешто упитам!«

Она приђе тараби и пред собом угледа Мустај-бега.

»Шта ћеш беже?« упита она, а сва дрхташе од узбуђења.

»Ајша, хоћеш ли да ашикујемо, хоћеш ли бити моја кадуна, ја ћу да те иштем у бабе?«

»Нећу беже, не бегенишем те!« одговори она, а срце јој задрхта, јер чу неки ход... То је он, говорио јој куцај срца и осјети неку милину у њему.

»Ајша, ја ћу те сјутра опет у то доба потражити, а ти ми онда одговори!«

»Хоћу беже, само иди, ево се чује ход, може бабо бити!«. . .

Мустај-бег оде и не мислећи, да онај ход не би баш морао бити ход њеног бабе, али, она му обећа сутра одговор а то га је развеселило, он бијаше толи раздраган, као да је Ајша већ његова. Кад се бег уклони, Ајша диже бачену киту цвијећа, отрже опет један ђул, закити њиме груди и поче све јаче да дрхће, јер се кораци све боље чуше. Али и опет се изгубише, јер то не бијаше он. Сузе јој пођоше на очи и дође јој тешко, жао, ако ју превари. Можда није чуо њене ријечи и она залуд чека? И неће ући у кућу, чекаће макар до зоре, јер он мора доћи, та узео је ђул . . . Са мунаре зачу се пјесма Алаху, хоџа поче јацију . . . Разлијеже му се глас по тихој ноћи . . . Ајша га слуша и стрепи од преваре. Хоџа умуче . . . зачуше се тихи кораци . . . она уздрхта, приђе тараби и пред њом је био он . . . он са црним очима.

»Ево ме Ајша, звала си ме!«

»Да, звала сам те и страховала, да ћеш ме преварити и ако ти ђул казује, зашто сам те звала. Ти си дошао, ја сам срећна!«

»Не бих те преварио Ајша, јер од оног дана, како ти преста ходити по чаршији, ја сам залуд тражио да видим твоје очи, јер ми из њих сунце сину. Ја сам залуд тражио мир и покој, нашао га нисам, јер твоја слика, она ми га одузе. И ја сам сваки дан у ово доба овуда пролазио и ти знала ниси. Али твој ђул откри ону тајну, која ме поново срећним учини. Ајша, зашто си тако лијепа, да те морам да волим, а моја не можеш да будеш? Ајша, нас дијели даљина, коју ни једно пријећи не можемо, јер ти ниси Хришћанка . . .«

»Алах ми је свједок, да те сад љубим, а твој Бог нека ми помогне, да твоја будем!«

Пољупци говораху даље оно, што би они хтјели . . . Већ је и мјесец давно зашао за облаке и он се уморио, а Ајша још лежи у загрљају Дејановом и слуша његове ријечи, које тако срцу годе . . . Још један загрљај, још један пољубац и Дејан оде, а Ајша утрча у кућу, баци се на сећију и будна сањаше о својој љубави . . . Дејану . . . вреломе загрљају . . . пољупцима.

Опет хоџа учи јацију а Ајша чека и не стријепи више, јер је увјерена, да ће доћи њено драго, њен Дејан. И опет мјесец зађе и мрак уви у црни вео тајну Ајше и Дејана . . . Прође три мјесеца . . . Мустај-бег навалио, искао Ајшу од бабе и он јој обећа. Ајша је убијена, али мора да слуша бабу. У кући наста велика журба, спремају дарове, у петак је пир. Комшинице долазе и честитају, љубе Ајшу и диве се оним златним белензукама, прстењу и дукатима, којима је Мустај-беј Ајшу окитио. Диве се свиленим димлијама и златним папучама, које Ајши тако лијепо пристају. Али, она то ништа не види, не чује, она само мисли на свога Дејана, на своју љубав и обећање.

Хоџа запјева јацију, она пође из куће, да још једанпут види Дејана, да га још једном увјери о својој љубави, да одржи своје обећање, да ће бити само његова. Погледа још једном на мајку и сестру, душом им посла последње поздравље и изађе у авлију. Отрча тараби и погледа дуж цесте. Нема га. Срце јој силно закуца при помисли, да не дође. Ако закасни? Још неколико минута и њу ће да обуку у невестинско рухо, да почне пир, њезин пир са Мустај-бегом. Сузе јој потекоше, а она их лако обриса свиленом кошуљом. Зачу ход и познаде њега.

»Дејане — Ајша!« и срце полети срцу, без ријечи али пуно, пуно осјећаја.

»Ајша јеси ли спремна, хоћеш ли да пођеш са мном?«

»Хоћу Дејане, твој Бог нек нам помогне!«

Полако отвори врата од авлије, да изађе на улицу, али ју сестра зовну и спазивши Ајшу на вратима цикну, и полети у авлију. За њом потрчаше сви из куће и бадава је Ајша бјежала свом снагом, бадава ју је Дејан заклањао, прасак се зачу и Дејан паде... Ајша врисну, паде на њега и љубљаше оно лијепо лице, оне очи, које су се отимале мртвачком сну, зарони главу у оне верне а сада крвљу облирене груди и заплаче горко, болно... Мустај-бег ју диже и унесе у кућу. Приђоше јој невјесте, да је обуку и спреме за пир. Окитише ју цвијећем, посуше цукрицама, запјеваше око ње славећи јој љепоту и дражи новог живота, а Ајша то ништа не чује. Она руком преврће своје димије, и тражи на њима траг Дејанове крви и љуби је, љуби у заносу, у лудилу.

Испјеваху пјесме, посједаше око Ајше и почеше јој причати о љепоти

Б. Крупа 1905.

и срећи њезиног живота са Мустај-бегом, смију се и задиркују је, а она ћути као стијена. Не пита, не одговара, душа њена остала је на оном мјесту, гђе јој је Дејан погинуо у својој рођеној крви... Онђе је оставила и своју душу и срце, љубав и срећу и сада улази у нов живот, без тога свега...

Већ је три године прошло од тога дана, а Ајша увијек иста. Блиједа и тужна, не пита, не говори. Само свако вече, кад зачује јацију изиђе у авлију, сједне код тарабе и љуби неки увели цвијет — ђул — а сузе јој теку низ лице. И то чини сваки дан. И нипошто не би радила у неђељу или који светац, кога Хришћани славе, за покој душе свога Дејана. Ипак зато још је лијепа и Мустај-бег ју воли и поносан је, што је лијепа Ајша његова и што умије онако лијепо ону севдалинску:

Јад јадујем, не казујем,
Болна нисам а болујем.

Анђелија Ђонлићева.

С е н и

из циклуса: Песме у прози.

Простран салон. Кроз отворене прозоре, са завесама од тила, улази свеж, плахом летњом кишом расхлађен зрак и уноси мирис покошене траве и летњег цвећа, што је вештачки расуто по градском парку. Месец, испред ког узмакла беше огромна сјајна лопта залазећег сунца, бојазно с прва а затим смелије и смелије прелазио је преко ведре неба, док се најпосле не узнесе изнад високих борова, што сметаху његовој светлости да се распе по овом мрачном, тужном простору.

Ено му кроз отворене прозоре продиру сада мехки зраци и сликају по углачаном поду увеличане, тајанствене силуете фантастичних фигура што су вешто извезене по разапетим заве-

сама. Кад и кад појача се лако гibaње зрака и заталаса за лет спремну крилату децу црних силуета а оне постају онда неодређене, тајанствене није.

Њихову чудну игру прати жена што мирно, непомично седи тамо у засенку близу прозора. Пред њом се час јаче, час слабије гibaју тамне сенке и играју се немилостиво њеним осећајима; њене заморене мисли постају некако несређене. Час јој се чини да су то нека тајанствена бића са неког непознатог света, час опет види она у њима варијанте земаљског живота.

Живот! Да, њему личе ове сенке... Како су сад миле као детињство, сад несташне као љубав млада — сад

опет варљиве као нада, лажне као обећања; час беже оне испред ње као младост, као све добро у животу — затим опет враћају се и стоје пред њом пркосно, сталне као злоба људска; како су тада баш одређене и јасне као сама јава; имају у себи и моћ успомене, која оживљује и силу туге која обара — да, величанствене су као живот, па ипак су страшне као једнолики свршетак његов.

Пред том сликом склопише се над њеним тамним очима од плача подбухли капци а она сва задрхта. Учини јој се, да осећа како смрт спушта на њу своју хладну руку — док у исти мах неки топал дах милује јој и отвара склопљене веће.

Пред њом је божанствена слика.

Са пода узлећу и облећу је крилати анђели. Што је загрева њихов топли, мирисни дах. Ах, то су они створови, које она љуби више свега и које одавна жељно очекује... Сад ево дођоше! Треба само да пружи за њима руку, да им пољуби румене уснице, да удахне у њих своју душу — те — да их назове својом децом, да буде сретна — ах како сретна.

Грли их већ ено и матерински притискује на слабе груди. О кошћуњава јој руку одбијају се јаки одкуцаји њенога срца, радостан поглед пада — на празно наручје...

Она је опет сама. Њих је нестало, све је била варка, сан!

Па, ипак јој се чини, да им од некуд чује лепршање.

»За њима — за њима!« и лакоми поглед појури за њима и поче их гонити по мрачном простору док их и опет не стиже. Она их и опет види и сад тек све јој је јасно... Да, они су ту али — не ње ради...

У углу великог дивана седи, оборене главе и низ црну одећу клонулих руку, млада жена. Око ње круже ено златокрили анђели, слећу јој на рамена, на груди, милују јој и љубе свилену распуштenu косу и шапћу јој — тако мило — тако утешно.

Ох нека их, нека вечно лебде над њом златокрили анђели, нека чувају драгоцени живот те младе, несретне жене, њене љубљене сестре! То, само то жели сада она слаба, остављена жена. У њојзи је све мирно и ако празно, врло празно. — Али она — њена Јелка — још увек седи клонула у углу великог дивана и као да не осећа њихову близину?

Не осећа је.

Овде, где она сад седи дизао се јуче висок катафалк а на њему лежао је он — онај ког је она љубила, који је њу силно љубио.

Само једна слика лебди пред њеним очима, слика страшне смрти, коју виде како дође, како савлада њега, тога дива. Што осећа, то је она влага што је шибала на њу из ископане раке до пола напуњене кишњом мутном водом; што чује то је онај плесак што га је чула кад спустише у њу лес његов. Све је то страшно, тако страшно и опет је све то к себи вуче. Њене младе груди притиснуо је грдан неки терет, баш као да је на њих наваљан дебео слој каљаве иловаче од које је начињена она грдна хумка за коју њен син пита: зар није тати тешка?

Њен син!

Ту се млада жена сети своје четверо нејачи и осети да је силно згрешила.

»Опрости ми Боже! Чувај ме и недај ми да овако грешим«, изговори она и прекрсти се.

»Анђели су око тебе — је ли — и ти их видиш?« бунцала је више него ли је говорила старија сестра.

Млађа је сестра није чула. Устала је нагло са дивана, приближила се прозору и почела дубоко удисати свежи зрак. Мехком руком прелазила је по који пут преко врела чела баш као да је тиме хтела да одагна неку тешку мисао, мисао која је мучи, која није добра.

»Како би могла заборавити на њих, тражити за себе нешто«, питала се

она строго, »и од када сам ја овако себична — да ли од кад изгубих срећу моју?«

Она то до сада није опажала на себи, па ипак поче сумњати, није ли баш у срећи постала себична. То јој се учини гадно и ту помисли опет: како мора да су бољи они људи, које срећа није размазила и како ће свакако бити најбољи они, који је и не познају. Дође јој чисто жао. Зар срећа, она чиста узвишена срећа њена, основана на срећи других људи, она зар да је њу покварила, ослабила.

Не, не, то је само тренутна слабост. Она већ осећа, да се у њену душу враћа снага.

»Ја не смем заборавити његове последње речи: живи — живи за њих! Он ме је на живот осудио и ја хоћу да живим, хоћу да се борим са мојим тешким удесом —« изговори она сигурним гласом а свака јој реч јасно одјекну кроз ноћну тишину...

Растом висока, правилно развијених женских облика, одлучно уздигнуте главе стајала је она, обасута месечевом светлошћу, пред својом сестром. Она је гледа тако узвишену, величанствену, херојски снажну; познаје тај поуздани глас, зна: ово је истина па ипак јој и ово изгледа као халуцинација болесне маште... Њој, том осетљивом створу болесних живаца изгледа дубока туга њене сестре сасвим природан, у овом случају управо, једино могући осећај. Опрети му се — ко би то могао?! Она сама, ево, нема способности, да нађе и једне утешне речи за своју љубљену сестру. Све, што може, то је, да с њоме тугује.

Ова нагла промена у души њене Јелке управо јој је непојмљива. Од куда у тој души толико величине, толико снаге а зашто је њена душа овако мала, слаба?

Баш осећа, како је мала, слаба. Па ево се у њој и завист буди и ружи њен лик. Да ли то види Јелка? Ах само да не опази — али месец —

злобна издајица, сад је баш застао и поругљиво упиљио поглед у њено наружено лице. Или је застао, да се диви оној јуначној жени, чије речи и даље одјекују кроз ноћну тишину!

Како смишљено, како разборито говоре оне: о дужности човечанској, па о томе, како ваља свуда издржати у срећи и у несрећи... Живе речи и даље се нижу; говоре о труду и плодовима, о бризи и радости родитељској; говоре о љубави, о срећи и о томе, како она у браку тек достиже свој врхунац...

»У браку?« усуди се да упита слаба жена, којој се то учини нешто умишљено, нешто што живот не даје — — —

»Да у браку«, тврдила је и даље Јелка. »Ту налази срећа најздравији темељ. Нарочито наглашујем и говорим о срећи жене. Узвишене, свете дужности што их она у браку има изједначују је са мужем. Вршећи те дужности постаје жена прави божји створ, који свуда око себе просипа срећу. Уз њу је онај, ког она љуби и он је са ње сретан, а тек та његова срећа и сазнање, да она потиче са ње, жене, сачињава њену срећу, која је тада тако чиста, тако узвишена.«

Он је љуби, љуби је све више, управо верује у њу — она му је узор, она му је све.

Та љубав мужевља, то веровање његово снажи душу жене; под њима се њен карактер развија, постаје све чвршћи, све ближи његовом мушком карактеру. Смело лаћа се жена сваког, за њу и потежег подузећа, уверена, да, ако јој за њ не достане снаге, наћи ће у њему јак ослонац. Уз њу је човек, који крепи сваку њену замисао — а она, ах шта све она за њега не чини!

Они раде упоредо и тако, упоредо радећи иду кроз живот — да, иду — и само их смрт раставља. Па и онда, остане ли жена, она је снажна духом, значајем и не може пропасти...

И ја сам снажена таком љубави, и ја ћу истрајати!»

То изговори млада жена и пође одлучним корацима онамо, од куд се чуше умиљати дечији гласови, а брзо затим нестане је из мрачног салона.

Месец је далеко некуд одмакао. Нестало је чудне игре тамних сенки. По салону ходала је посрћући она слаба жена. Око ње све је мирно — а у њојзи?

Страшно је што се у њојзи збива.

Она нема те способности, да усрећи оног ког толико љуби. А све њене тежње управо се на то, само на то своде. Она живи само за њега — а — то је баш оно, што је њему досадно! Да, досадно му је то њено настојање да му угоди — досадна му је она сва, заједно са њеним узвишеним тежњама — јер — он је не љуби.

А некад?! Не, не, — и то беше обмана, варка! Али шта је све то? Она њега силно љуби и хоће — мора — да, мора га видети сретног — сретног ма и — са другом.

Ох, да дивне, несебичне мисли! Љубав само може оваку да рађа...

Да, уклониће се са овог места где није друго до сметња. Он још може

На Богојављење 1906.

бити сретан — а хоће ли и она? Ох, та она за себе ништа не тражи!

»Ти га не љубиш више, или, зар би могла живити тамо где није он?« говори јој слабо срце... Бегала би некуд да не чује само тај глас, ког је увек слепо слушала; прикупља сву снагу своје душе, да му се одупре — али је та снага мала, врло мала!

Сестра рече: »Та љубав, то веровање снажи душу« — а шта је снажило њену душу и је ли чудо, што је она сада овако слаба?!

Али, ко је свему томе крив?

Ту јој дође жеља, да сазна: беше ли у души њеној оне чисте искре, која би се, снажена његовом љубави, могла распламтили у најсветлији плам. Загледа у своју душу и виде: у њој се гаси бледи неки пламичак и гасећи се трепери и још по некад сине... Њој дође тешко — врло тешко...

Ту беше топлога жара а сад се гаси — гаси се последња искра, а у души бива све хладније, тамније и тако празно! Ода свуд зија на њу хладна мрачна празнина; у њој се губе њене мисли, леде се осећаји а кроз њу грми његов строги глас — страшан, страшан прекор!

Мира.

Рад добротворних задруга Српкиња.

Нови Сад.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју одборску седницу 25. јан. (6. фебр.) о. г. под председништвом своје начелнице, г-ђе Јулке *Радовановићке*, у којој је начелница известила, да нису изасланице лично биле да поздраве 50.-годишњицу Њег. Светости патријарха Српског *Георгија Бранковића*, пошто су извештене биле, да ни остале задруге, које се пријавиле, неће лично учествовати због оскудице на становима, те је стога брзојавно поздравила Њ. Светост у име ове задруге, на које се Њег. Светост писмено захвалила, те се иста захвала и прочита и узме на повољно знање. — Известила је даље, да је други дан божића одржана

заказана забава с томболом и да нам је у приређењу томболе био здраво на руди овдашњи трговац, г. Пера Матић са својим сином и правником Миланом. Сама забава је била врло лепо посећена и донела је чисте добити 472'80 К. — Перовођа је известио, да је овдашња зграда за српско правосл. забавиште у св. николајевској порти довршена, освећена и исплаћена и од 1. (14.) децембра 1905. пошла су деца у њ. Зарад јаче контроле у примању деце и одређивању наплате у забавиште умољена је одборница г-ђа *Катица Меанџића*, да споразумно са забавиљом и још једном одборкињом, коју она позове, прописују, која ће деца бесплатно улазити у забавиште, а која с платом и решено, да

је у плаћању само једна такса и то 1 К месечно од детета. — Поднешен је извештај, да су друштвени завршни рачуни прегледани и да се у готовом као улог затекао на крају године: 13,510'60 К, који се имају пренети на рачун идуће 1906. г. Рачуни се имају пак штампати и свакој чланици пре одређене скупштине с позивом доставити заједно с предрачуном за 1906. г. који је истакнут у овој седници а 6100 К. примања и толико издавања, мање 1200 К као приплод у смислу друштвених правила и 800 К. које се одређује за издавање 25. „Споменице“ и 400 К. да се врати каси у име издатог предујма на зидање срп. правосл. забавишта.

Редовна скупштина заказана је за Сретеније 2. (15.) фебруара о. г. у пола три сата после подне у IV. р. срп. више дев. школе. — Извештен је даље одбор, да је наручено 50 ком. календара „Вардара“ у „Коло Српских Сестара“ у Београду за растуривање овде у Нов. Саду, да су г-ђе: *Анка А. Пајевићка*, наша благајкиња, у спомен своје пок. мужу Арси Пајевићу предала 200 К, а *Кашница Д. Манојловићка*, бивша одборкиња и чланица, у спомен своје пок. мужу Данилу Манојловићу подарила 50 К. нашем друштву, на чему им се записнички завела захвала и наређено, да се и у друштвеном органу „Женском Свету“ изда јавна захвала. Перовођа пријављује, да се уписале за нове редовне чланице г-ђица: *Сиде Деспотовићева*, учитељица у Дољ. Ковиљу. — Г-ђа *Марина Завишићка*, прегледачица, извештава да је с г-ђама: *Љуб. Моловићком* и *Анком А. Пајевићком* заодела 119 које мушке које женске деце из срп. правосл. забавишта и овдашњих срп. осн. нар. школа (79 мушке и 49 женске деце). Набавиле су и издале тој деци: 34 пара ципела, 28 пари опанака, 68 пари чарапа, 32 пара мушких хаљина, 2 капута, 18 капа, 36 ком. марама, 67½ метара пархета, 39 метара молдона. Набављено је и однешено о друштвеном трошку огрева за 8 старица по ¼ и по ½ хвата дрва и издато је за све то: 812'65 К. Узет је овај извештај с одобрењем на знање и трудбеницама око тог посла издаје се записничка захвала. — Узети су на знање извештаји, да су стигли на друштво скупљачки табаци за глуво-нему школу у Араду, позив земаљског женског друштва у Будимпешти, да се изда проглас на народ, да се све потребе друштвене набављају из домаћих индустријских завода. — На позив овдашњег мађистрата сл. кр.

вароши Новог Сада изабране су у варошки одбор за забавишта на идуће три године: г-ђа начелница *Јулка Радовановићка* и прегледачица: *Марина Завишићка*. — На молбу друштва „Привредника“ у Загребу одређено је за идућих пет година по 20 круна стална прилога за шегртски фонд. — Издато је даље: 10 круна српској правосл. црквено-школској општини у Риђици као потпора за оправку цркве и издржавање школе, и 10 К ђачком друштву „Шумадији“ у Прагу. — Извештен је одбор, да су уступљена оводруштвена правила Српкињама у Ст. Стапару, ради угледа свога и послато им је упутство, како ће поступати при оснивању своје задруге. — Друштвени фишкар извештава управу, да је купопродајни уговор за варошки празан плац „Хан“ снабдевен укњижбеном клаузулом, заједно са одлуком, којом се наредио препис грунтовни. — Исти извештава, да високо кр. уг. министарство унутарњих послова не одустаје од свога захтева, да се у фундацију пок. *Ђорђа Ф. Недељковића* као основица има завести и прикупљени интерес за време судске распре, а то је 1581'86 К, тако, да основни капитал те фундације износи 11.581'86 К. Даље захтева високо кр. уг. министарство да се мора назначити завод, у коме је новац смештен и број уложне књиге, или у опште на какву је сигурност смештен новац и за друга има издати обвезу, да прима гаранцију, ако би овај фонд претрпео штете са њезине кривце. Одбор прихваћа све те примедбе вис. кр. уг. министарства и поднеће их идућој скупштини на одобрење, о чему се има известити и фишкар, да у том смислу састави ново основно писмо и спроведе вис. кр. уг. министарству унут. послова на одобрење.

*

Главна скупштина Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња. Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју редовну главну скупштину на Сретеније, 2. (15.) фебруара о. г. у IV. р. овдашње срп. више девојачке школе. Није се дуго чекало док се искупио довољан број чланица, те се одма могло прећи на прописани дневни ред. Председавала је начелница, г-ђа *Јулка Радовановићка*, а бележио је перовођа г. Арк. *Варађанин*. Чим се овериле присутне чланице и видело, да има на окупу 32 одржао се помен мртвих пок. *Исидори Дунђерској* и *Марији М. А. Јовановића*. Скупштина је устајањем одала почаст покојницама, узвик-

пула: Слава им! и наредила, да се имена њихова заведу у друштвену читуљу, те да се сваке године спомињу о друштвеном парастосу. Затим се читао извештај перовође о одборском раду за прошлу годину, који је пажљиво саслушан и узет с одобрењем на повољно знање. У извештају се нарочито нагласило, да је управа свечано прославила, прошле године, свој 25-годишњи опстанак, да је за ту прославу био леп одзив у народу, јер је било лично заступљено осам задруга, а са 48 страна било је брзојавних и писмених поздрава. На вечерњој забави суделовале су прве снаге музичке и глумачке. Наводи, да је управа поред те свечане забаве приредила и другу забаву, други дан Божића и да су обе те забаве, поред оних великих издатака, ипак донеле друштву: 495'80 К. У току прошле године прикупила је управа 58 нових чланица у друштво те је тако повећала број чланица на 222, а то је више него ма у којој од прошлих 25 година. Управа је са 34 девојке као нове чланице, поново васкрсла девојачко друштво, које се са овом задругом спојило, зарад потпоре у њеним циљевима. Напомиње, да је српско православно забавиште својим трошком од 2233'68 К сместила у општинско здање у св. николајевској порти, те ће ту имати сигурну заветрину од државних органа. Са овог ванредног издатка није се могла издати ни 25-годишња „Споменица“, коју је лањска глав. скупштина прихватила, а нису се могли чинити издатци ни за дограђивање докупљеног празног земљишта на „Хану“. Но зато се ипак милостиње више издало него прошлих година. Задело се 119 деце из осн. нар. школа и забавишта, набавило се за осам сиротица огрева, испомагале се три питомице на учитељичкој школи и две у ручном раду. Дало се по 50 К „Привреднику“ у Загреб и „Слоги“ гимназијској у Нов. Саду и издало се друге милостиње о Божићу и у току године 663 К, тако, да је на све то издато 1875'65 К — Задруга је била заступљена са четир своје чланице на 30-годишњој прослави Женског Друштва у Београду и, у знак признања, послала је принцеза Јелена, као висока заштитница тог друштва, задрузиној начелници, г-ђи Јулки Радовановићки, своју фотографску слику са својеручним потписом. — Примером и подстаком ове задруге поникле су у току прошле године нове оваке задруге у Сарајеву, Мостару, Бјељини, Санском Мосту, а

спремају се Српкиње за то и у Бос. Шамцу, Брчкој и Ст. Стапару.

На предлог прегледачког одбора, издала се опросница на рачуне из 1905. г. како благајкињи, г-ђи Анки А. Пајевића, тако и управном одбору, јер су сви рачуни нађени у свом реду, а г-ђи Пајевићки уведена је записничка захвала на њеном труду око вођења тих рачуна. — Предложени прорачун за 1906. г., примљен је без примедбе, само се код ставке за 25-годишњу „Споменицу“, која ће се издати ове године, појавиле примедбе, да би ваљало напустити издавање исте; али је већина ипак решила, да се изда „Споменица“. — Примедбе вис. кр. уг. министарства унутр. послова у погледу фондације пок. Ђорђа Ф. Недељковића усвојене су и издаће се упутство друштвеном фишкалу, Паји Гостовићу, да према томе исправи основно писмо и поднесе на одобрење кр. уг. министарству. — При избору часница и половине одбора није било никакве промене, јер су акламацијом поново изабране све часнице и одборнице, а за оверовљење записника скупштинског умољене су г-ђе: Јулка Бр. Илијка, мајорица Даница Радосављевић и Даринка П. Павловића. Скупштина је текла достојанствено и мирно и за један сат и по довршени су сви предмети.

Б е ч.

Добротворна Задруга Српкиња у Бечу имала је своју редовну главну скупштину 9. (22.) јан. о. г. под председништвом своје председнице, г-ђе Јелене Остојићке. На тој скупштини поднела је тајница истог друштва, г-ђа Сара Г. Димитријевићка овај извештај, који у свему садржи рад овог друштва за прошлу годину. Извештај овако гласи:

Славна Скупштино!

Част ми је у име управног одбора »Добротворне Задруге Српкиња у Бечу« поднети извештај о раду истог одбора у год. 1905.

Течајем г. 1905. одржао је управни одбор 4 седнице и решио следеће: Као и прошле две, тако и 1905. год. делио је управни одбор добротворности. Према својим скромним средствима издао је ове милостиње: Литографском шегрту Николи Јеремићу издао је годишњу припомоћ од 120 круна и то у месечним оброцима по 10 круна. Ана удова Дозела добила је за сина Велимира 40 круна. Привреднику је послато у корист смештања српске деце 50 круна. Ђорђевићу медецинару издато је 10 круна, Светлику Давидовићу 15 круна, Милетићу студенту 5 круна. Туторов слепи ковач из Сентомаша

обратио се задрузи молбом, и њему је послато 5 круна. Према скромним задружним средствима како се види огромне суме. »Женски Свет«, орган женских удружења држала је задруга и ове године. А за прву четврт и »Српску Ријеч« јер је била задрузи послата. Одбор је честитао 30-годишњи заслужан рад г. Аркадију Варађанину. Гђа Савка Суботића, наша почасна чланица, послала је задрузи своје дело: »О нашим народним рукотворинама«, на чему јој се одбор најучтивije захвалио. »Српска женска задруга у Сарајеву« приликом оснивања своје задруге, обратила се нашој задрузи са молбом: да би јој ова саветовала у коме правцу ваља јој рад почети. Уједно је умолила нашу задругу за неколико користних српских књига. Задруга не имајући истих, то је председница гђа Јелена Остојић одазвала се њиној жељи даривајући им из своје књижнице неколико користних књига, а задруга према својој добротворности дала им је и пожелела сретан и напредан рад.

О Ускрсу је одбор обдарио Привредникове шегрте, по нашем српском обичају, колачима и јајима. На позив »Привредника« примила се на молбу одбора, председница, гђа Ј. Остојићка да посредује између »Привредника« и овог друштва у намештању српских шегрта и других веза са овим друштвом. Задруга је одржала

неколико забавних вечера, који су увек лепо били посећени, а постигнут је отуда и леп морални успех, јер су том приликом увек приказивани чисто српски производи. На последњем »забавном вечеру« приликом задружне славе св. Ваведенија, пало је у име даривања колача, 18 круна. Но приметили смо, на жалост приликом овогодишње славе, да је од чланица слабо била посећена.

Божичне празнике као и нову годину честитао је одбор у име задруге својој члану оснивачу високопреосвећеном г. епископу Дру Никодиму *Милашу*, а исто тако и својој почасној чланици гђи Савки Дра Јована Суботића. Као што ће благајкиња гђа Десанка пл. Бајић славну скупштину извести, задружно примање било је 318 К 91 п. а издавање 301 К 42 п. Према томе се види, да задруга врши своје дужности управо самаритански.

Задруга је добила у прошлој години једног члана потпомагача и то г. Милана Ракића, а изгубила сеобом редовну чланицу гђу Љуб. Станковић.

То би био скроман рад задруге у год. 1905. и одбор моли славну скупштину да прими поднешени извештај на повољно знање, који се и примио.

Г Л А С Н И К.

Талијанска краљица Јелена послала је преко свога брата *Мирка* поклон од 500 лира (круна) за фонд сиротих ученица цетињске гимназије.

Верени и венчани. Г-ђица *Смиља Чушићева*, ћерка г. Јована Чушића, бившег бележника бегечког, венчала се у недељу 12. (25.) фебруара о. г. с г. Владиславом *Јанкуловим*, конзисторијалним бележником бачке епархије и свршеним богословом.

Г. Бранко *Пантелић*, трговац из Вршца и синовац умировљеног вршачког учитеља и нашег вредног скупљача г. Максе *Пантелића*, верио се с г-ђицом *Олгом Недељковићевом*, ћерком удове Софије Недељковићке из Вршца и свастиком г. Уроша *Стојковића*, чиновника овдашње српске задруге за међусобно помагање и штедњу.

Г-ђа *Мара Поповић рођ. Николић* из Вел. Кикинде, ћерка нашег пријатеља и родољуба г. Нике *Николића*, благајника Народне Банке и бившег учитеља в. кикиндског венчала се у недељу 22. јануара (4. фебруара) о. г. с г. Гавром

Јанковићем трговцем из Будимпеште. Желимо им сваку срећу!

Питомац Матице Српске, г. *Емил Нађвински*, син учитеља С. Нађвинског из Вел. Сент-Миклуша, у Банату, довршио је трговачку академију с одликом и по дозволи Матице Српске отишао је у Париз, да се усаврши у тој струци и да буде од што веће користи својој нашој нашој. Желимо му свака успеха!

Гркиња српска добротворка. Нека Гркиња *Агора*, како лист »Браник« доноси упокојила се скорим и оставила половину свога великог имања од 500.000 круна српској православној митрополији, јер се двапут удавала, први пут за Србина *Добрана*, дворског агента у Бечу, а други пут за Румуна, дра *Гала*, члана магнатске куће у Будимпешти. Није имала деце ни с једним ни другим мужем и зато је тако и расположила својим имањем.

Милош Ј. К. Динић, бивши члан и редитељ срп. нар. позоришта у Нов. Саду, краљевског позоришта у Београду и казалишта у Загребу, а сад члан и редитељ путујућег српског дру-

штва Ђоке Протића, прославио је у Мостару 14. фебруара о. г. своју 25. годишњицу глумовања. Честитамо!

Преч. г. Сима Мајински, уважени старина и парох сентомашки прославио је 8. (21.) фебруара о. г. у ужем кругу своје породице и својих пријатеља 80. годишњицу свога живота и 54. годишњицу своје свештеничке службе. Црквена и политична општина сазнавши за то, отишле су корпоративно, а тако и српска читаоница, свештенство и учитељство из места и поздравили јубилара. Живео!

Међународна изложба женских радова. Идуће 1907. г. отвориће се у Француској велика међународна изложба женских радова. Госпође свију образованих европских народа и држава саставиле су одборе и заједнички раде на томе, да ова изложба буде што сјајнија и у то име обратиле се писмом г-ђи Ђурђини *Пашићки* и љубазно су позвале преко ње и Српкиње из Краљевине, да узму учешћа у овој изложби. О томе су известиле и централу у Паризу а ова је умолила Њ. Кр. Вис. *принцезу Јелену*, да се прими за почасну председницу а г-ђа Ђ. Пашићка да буде председница српског одбора, који ће се старати, да припреми, што је нужно за ову изложбу. У овај српски одбор ушле су још: секретар одбора г-ђица Јелена *Лазаревићева*, лосансијаткиња филоз. друштва наука и г-ђе: председница Женског Друштва М. Видаковићка, председница литерарног одбора др. Д. Банковићка, Савка Суботићка, М. Николићка, Ј. Гарашанин, Л. Крسمановићка, Б. Вукановићка, С. Жујовићка и управни одбор Женског Друштва.

Овај одбор је умолио већ све учитељице из Србије, да скупе све врсте везова: шареног и белог, луксузних радова и тканина, који се у њиховој околини налазе и да пошљу г-ђи Ђ. Пашићки, да би тиме и Српкиње узеле учешћа у међународној дружини вредних и напредних женскиња и да би српским рукотворинама привукле пажњу посетилаца изложбе, ако не њи-

ховим савршенством, а оно бар њиховом оригиналношћу.

Да је у нас с ове стране сад савеза Добротворних Задруга, могле би и оностране Српкиње учествовати у тој утакмици и уверени смо, да не би биле постидне на том светском дивану, овако би могле учествовати само као поједине задруге или да се прикључе Српкињама у Краљевини, преко наше почасне чланице г-ђе Савке Суботићке.

Српкиње у Америци. Као што је познато, образовале су Српкиње у Сан-Франциску своју прву Добротворну Задругу, која је већ у првом свом зачетку лане била кадра да подигне тамо српску осн. нар. школу. Сад читамо у Америчком Србобрану, да и у *Вилмердингу*, постоји српско православно сестринско друштво „Св. Петке“, које је тамо приредило лепу забаву с игранком прошлих месојеђа и донела за своју цркву 80 долара (400 круна) чисте хасне.

ЧИТУЉА.

† **Јово Укропина.** Нашу многогодишњу претплатницу и одличну Српкињу, г-ђу Анђу Укропину у Брчком задесила је голема несрећа. Њен верни и честит супруг, Јово Укропина, трговац, преминуо је после дужег и тешког боловања у својој 54. години живота 15. (28.) фебруара о. г. и ожалостио јако своју верну супругу, ћерку Анку и сина Јевту. Бог да му душу прости!

† **Теодосије (Дока) Поповић**, питомац Ш. године ц. и кр. пешачке кадетске школе у Каменици, син врле чланице Добротворне задруге у Старом Футогу, г-ђе Катице удове Поповић, преминуо је 4. (17.) фебруара о. г. у наручју своје ојађене матере, после дуге и тешке болести у својој 17. години млађаног живота. Сажаљевамо тако свеж цветак, и тугујемо с ојађеним родитељима и браћом, а упокојеном Доки довикујемо: Нека ти је лака земљица и вечан спомен твојој честитој души!

БЕЛЕШКЕ.

ПРОСВЕТА.

С Р Б И Ј А.

Учитељско Удружење у Краљевини Србији навршује о. г. 25 година свога опстанка. Поводом тим

решила је управа тога друштва да у Београду свечано прослави своју 25. годишњицу почетком августа месеца о. г. На ову свечаност биће позвани као гости учитељи из свих српских покрајина. Том приликом одржаће се један општи учитељски конгрес.

ШВАЈЦАРСКА.

На циришком универзитету (у Швајцарској) има ове школ. 1905—6. г. уписано 15 српских ученика, и то: 7 Срба и 8 Српкиња. Од Српкиња студира 1 германистику, а све друге медицину. Од мушких учи 1 педагогију, 1 агрономију, а остали технику. Овај мушки г. Милош Поповић из Ужице (Србија) већ је положио прописани испит 31. дец. 1905. г. проглашен за доктора педагогије и вратио се своје дому. Осим ових има тамо још 6 Срба у заводу »Конкордија«. Сви ови Срби и Српкиње основали су тамо своје ђачко »Српско друштво«.

ТУРСКА.

По извештају »Цариградског Гласника« има у Цариграду српске православне деце у тамошњим школама основним, средњим, стручним и универзитету: 153 ђака, и то 63 из Турске а 90 из других земаља: Србије, Црне Горе и Аустро-Угарске.

АМЕРИКА.

Срби у Америци почињу да се прибирају у црквену и просветну заједницу. До сад су се окупљали само у добротворне и потпорне заједнице да у несрећним и смртним случајевима буду један другом у помоћи. Но како се тамо прикупља све више нашег света (они сами рачунају, да их је око сто хиљада душа) и како се велик део тога света тамо и стално настанио, осећају потребу, да се и духовно, (на верском, црквеном и просветном задатку) окупљају и снаже, хоће да се и тамо у тој далекој туђини одрже као Срби и православни. За тај задатак најчвршћа им је подлога црква и школа и за то су отпочели да образују у појединим местима своје српске православне црквене општине и да подижу у њима своје храмове и школе. До сад имају тамо својих осам цркава и осам пароха, а у Сан. Франциску и своју школу. Сад се спремају да сазову ове године представнике свих тамошњих српских православних општина и црква у један народно-црквени збор или сабор, који ће донети правила, како да се све те општине рукују, како своје црквене и школске потребе удесе; у опште, да саставе црквено просветни устав, по коме ће делати и помоћи, да се та два просветна крила прошире и ојачају. Већ су имали један такав састанак у Питсбургу Па., који је почео расветљавати те одношаје.

ЗДРАВЉЕ.

У Србији постоји друштво за чување народног здравља, које издаје у ту цел лист »Здравље«, које смо у овом броју приказали. То друштво расписало је стечај, како да се јевтино и удобно граде станови за сељачки свет и како да се праве кревети за њих. За станове су стигли угледни планови и награђен је план професора Ђ. Станојевића са 2400 К (дин.) а за кревет је награда 50 К, али за

овај још није стигао модел. Исто друштво хоће да оснује у Београду музеј за народно здравље, коме ће бити задаћа, да сабере и среди све што се односи на живот и здравље, боловање и умирање нашег народа, како би народ из очигледног посматрања видео, како се по њему болести шире, како болује, како се лечи, у чему греша и т. д.

Одељење истог друштва у Неготину подиже *Народно Купашило* модерног система, где ће се народ и цело грађанство за незнатну наплату купати и своје здравље неговати.

РАЗНО.

Прва гостионица без алкохола. Противалкохолна друштва, која се на све стране подижу, па се и у Црној Гори одомаћила, стекла су у Бечу (Hoflerpark-у 7.) своју прву гостионицу и 10. дец. пр. г. је отворена. Многи улазе тамо и из радозналости, али се увек врате задовољни, јер добију јевтино и укусно јело и чисте станове. Ову је гостионицу основало и подигло друштво женскиња, бечких апстиненткиња, а таквих се гостионица налази и у Енглеској и Швајцарској. Како алкохол у великој мери убија здравље и живот људски, женске осећају, да су позване у првој линији, да стану на пут том злу и ето с успехом продиру и побољшавају друштвени живот и на овом пољу.

„Нови Нараштај“.

Добročинство у Америци. Ни у једној земљи на свету не издају се веће своте на добротворне цели, него што је то у Америци. Тамо је било прошле 1905. г. 4007 добротворних завода у којима је обитавало: 284.362 особе, а у добротворним болницама изменило се прошле године: 2.040.372 особе. Током прошле године скупило се за те заводе и болнице 55 милијона долара или 275 милијона круна.

Велика Британија потроши годишње на дуван и луле 350 милијона круна (франака).

Дубина мђра. Средња дубина мора износи према данас познатим околностима: 3496 метара. Великог окејана средња дубина: 3829 метара; атланског окејана: 3161 м.; индијског окејана: 3593 м.; средиземног мора: 1612 мет.

КЊИЖЕВНОСТ.

»Fruškogorac«. Под овим насловом отпочео је да излази у Петроварадину нов хрватски лист

за забаву, поуку и господарство. Издавач и одговорни уредник му је, Александар *Бродски*, главни сарадник, Јован *Храниловић*, прота унијатски у Нов. Саду, књижевник и песник српски и хрватски а главна уредница је Викторија *Југовићка*, хрватска списатељица. Лист ће излазити сваке суботе на целом табаку, а цена му је годишње: 6 К а за иноземство 8 К. Претплата и огласи плаћају се у управи листа у Петроварадину.

Познавајући ове књижевнике српско хрватске и знајући, да су прожети љубављу за опште добро свога народа а да су пријатељи и заговарачи слоге између Срба и Хрвата рачунамо, да ће и лист бити пун једре и добре садржине, те га препоручујемо пажњи и потпори наше околине међу Хрватима и Србима.

Српски Књижевни Гласник, излази у Београду шест година и ступиће сад у седму годину. Власник му је: Др. Војислав Вељковић а уредници: Павле Поповић и Др. Јован Скерлић. На основу одлуке Главног Просветног Савета и одлуке Министра Просвете из 1905. г. препоручен је Српски Књижевни Гласник за набавку књижница народних и средњих школа. О овом листу изразили се најповољније многи руски, хрватски, словеначки и бугарски листови. Излази тачно сваког 1. и 16. дана у месецу и стаје на годину 18 круна (динара), на по године 9, а на четврт године 4.50 круне. Могу се добити још сви бројеви из 1901. г. за 25 кр.; из 1902. г. за 20 кр.; из 1903. г. за 18 круна а тако и из 1904. г. за 18 круна. Претплату ваља слати администрацији листа, а рукописе уредништву; а и једно и друго налази се у Скопљанској улици бр. 9.

Новинарство. У Америци излазе, колико нам је познато, до сад шест српских листова: Слобода, Српска Независност, Српска Стража, Србин Црногорац, Српски Родољуб, и од најровијег доба »Американски Србобран«. Добили смо до сад четир броја овог листа и можемо рећи, да је добро уређен. Власник је том листу друштво Српски Православни Савез »Србобран« у Питсбургу Па. а уредник му је Миливој *Бузачић*, а цена му је за Америку, Канаду и Мексику 1 долар, а за друге земље 1.50 долар. Излази недељно на великом табаку.

Српска Везиља илустровани лист заручни рад и домаћу потребу, поуку и забаву. Излази једанпут месечно у Вршцу. Власник и издавач Милан Петко Павловић. Цена: 5 круна годишње.

Трговачки календар за 1906. г. Год. I. уредио Петар Крстоношић, удешен за џеп а кошта 1 К или 1.15 дин. Штампариа Борђа Ивковића 1005. Ми смо прелистали исти календар и нашли да има у њему добрих и практичних поука за трговце. Ту су поштанске тарифе за све земље, интересни и дисконтни рачуни сваке процентне стопе, закон о трговачком књиговодству, закон о трговачким помоћницима. Угарски закон о конкурсу. Министарске наредбе и судске одлуке о привредним и трговачким односима. О српском трговачком удружењу, о срп. трговачкој омладини у Нов. Саду. Трговачка настава у Србији. Инсолвенција и т. д. све ствари, што су по трговца од вредности и потребе. За то се може препоручити сваком трговцу и трговачком помоћнику, а може се добити код уредника овде у Нов. Саду.

Финале. Г. Стијепо Кобасица написао је лепу причу о младићској љубави под овим насловом, која је изнешена у сарајевском листу »Српска Ријеч«, а отуда

прештампана у засебну књигу по цену од 1 круне. Издала српска дионичарска штампарија у Сарајеву 1906. год.

Изишао је и шаливи календар „**Врач Погађач**“ за 1906. г. којег је уредио садашњи уредник листа истог имена, а кога је издала удовица, пок. Симе Л. Лазића, г-ђа Зорка Лазић рођ. Милетић. Цена је календару 25 нов. или 50 потура, а у коме, поред календарског дела, има много илустрација и шаливих и сатиричних пропратница.

Педесет година свештенства Његове Светости Георгија Бранковића, патријарха српског и т. д. и т. д. написао професор карловачке гимназије г. Ђорђе Магарашевић. У овој књизи од 282 стране велике осмине и са ликом Њег. Светости исписан је опширно живот и рад Њег. Светости патријарха.

Најлепше Дрво. Божићна игра у једном чину, препевао Кузман Миловановић, учитељ. Прештампано из »Невена«. У Нов. Саду. Штампариа дра Св. Милетића 1905. Цене нема.

У издању Издавачке Књижарнице и Штампарско-Умјетничког Завода **Пахера и Кисића** у Мостару изашла су **три календара** за 1906. годину, и то:

I. „**Мостар Цени Календар**“. Година VIII. Уредник Ристо Кисић. Календарски дио саставио професор Андрија М. Матић. Цијена је календару: за Босну и Херцеговину 40 потура (са таксеном марком), а за све друге земље (без таксене марке) 25 потура.

II. **Календар „Мале Библиотеке**“. Год. IV. Уредник Ристо Кисић. Календарски дио саставио професор Андрија М. Матић. Цијена је календару за Босну и Херцеговину 40 потура (са таксеном марком), а за све друге земље (без таксене марке) 25 потура. Претплатници »Мале Библиотеке« добијају календар (без таксене марке) бесплатно. Овај је календар са сличним садржајем као и »Мостар«.

III. „**Зидни Лисни Календар**“. Год. V. Са старим и новим датумом, а са српским (ћирилицом и латиницом) и њемачким текстом. Зидна таблица календара израђена је врло укусно. Цијена је календару за Босну и Херцеговину (са таксеном марком) К 1.40, а за све друге земље (без таксене марке) К 1.20.

„**Мала Библиотека**“. Уредник Ристо Кисић. — Власник: Издавачка Књижарница Пахера и Кисића у Мостару. Година VII. 1905.

Свеска 109./110. (Број XIX./XX.) Светислав Стефановић: »Песме«. Оригиналне и преведене. Трећа књига.

Свеска 111./112. (Број XXI./XXII.) Енрик Ипсен: »Росмерсхолм«. Драма у четири чина. Превео Војислав Јовановић.

Свеска 113./114. (Број XXIII./IV.) Свет. Ђоровић: »Женидба Пере Карантана«. Приповијетка.

Уз ове свеске »Мале Библиотеке« приложене су дописне карте са ликовима: Бранка Радичевића, Љубе П. Ненадовића, Данице Бандић, Др. Тихомира Р. Борђевића, Свет. Ђоровића и Алексе Шантића.

„**Пријеглед**“, прилог »Мале Библиотеке«. Уредник: Ристо Кисић. — Власник: Издавачка Књижарница Пахера и Кисића у Мостару. — (Претплатници »Мале Библиотеке« добијају »Пријеглед« бесплатно.) — Година IV. 1905.

Сарајевски „**Покрет**“, смотра за народну просвјету и славенску свијест, излази сад у новом сјајном руху по нацрту чешког сликара Ј. К. Јановског и доноси у 4. броју овај врло богати и занимљиви садржај:

Максим Горки. Студија Адолфа Макала.
Узгој и школа. Љубав код дјете. Од Р. Спајера—М. Боројевића.

Умјетност у школе — народну умјетност народу! Од Ј. К. Јановскога.

Борба проти пијанству или антиалкохолизам. Учители, прихватимо спасоносни антиалкохолизам! Од Ј. В. Хигијена. Здрави дух у здравом тијелу! Од К. С.

Књижевни и умјетнички обзор. Белетристика. Знаност. Приказујућа умјетност.

Социјалнополитички преглед. Домаћи вјесник. »Хрватски Дневник«. »Босанско-Херцеговачки Гласник«. Просвјетна организација сарајевских Чеха.

Порука уредништва. Господи око сарајевске »Врхбосне«.

»Покрет« излази двапут мјесечно. Годишња је претплата само 5 К и шаље се: Управи »Покрета« у Сарајеву (Терезија 11.)

Сваки литерарни прилог у »Покрету« се достојно награђује. Рукописи шаљу се: Редакцији »Покрета« у Сарајево.

Исправак.

У 2. броју нашег листа случајно је изостало име госпође Катнице Теодоровићке одавде, да је и она за божићну друштвену забаву од прошле године дала прилог за томболу, што молимо, да се допуни.

Јаван рачун

о беседи, коју је приредила ш.-бечејска добротворна задруга Српкиња у недељу 12. (25.) феб. 1906.

Приход од улазница	К 330.—
од добровољних прилога	„ 155.—
Свега	„ 485.—
Издатак	„ 204.76
чист приход	„ 280.24

Приложише пак: 20 кр. светла госпођа Ермапа Николић рођ. Обреновић; 12 кр. др. Богдан Давидовић; по 10 кр. високопреосвећени господин епископ др. Георгије Летић и др. Љуба Павловић; 6 кр. Стева Миловановић; по 5 кр. Непгик Јункер, Јован Малетић; по 4 кр. др. Јоца Пивнички, Војин Муачевић, Стеван Шимоњић гђа Сомборска; по 3 кр. Гига Јовановић, Стева Ранковић, Јовичин; по 2 кр. Светозар Веселинов, Иван Берић, Јулије Берон, Светозар Ранковић, Божа Николић, Милан Нићин, Партенције Сивчев, Богдан Гавриловић, Еуфимија Рајевић, Светислав Каћански, Мила Ранковићка, Љубиша Попов, др. Игњат Чавоши, Макса Циглер, Обрад Грујић, Живојин Грујић, Бела Патај, Јоца Теодоровић, Мита Павловић, Стева Црквењаков; по 1 кр. Макса Лазарев, Светозар Туцаков, Ђира Нићин, Дери, Светолик Радивојевић, Миша Ранковић, Иса Гараји, Душан Петровић (учитељ), Габор Коларић, Живко Бочарац, Армин Криврат, Спајић, Геза Рожа, Милољуб Маркуш, Милутин Давидовић, Миливој Бешлијин.

Свима предложницама хвала и Бог да прости. У Т.-Бечеју, 15. (28.) фебруарф 1906.

Мара Давидовић
председница.

О Г Л А С И.

Провизија.

Само агилни и коректног владања Срби и Српкиње, за скупљање чланова у наше друштво, могу добити лепу провизију.

Добротворно и просветно чисто српско друштво
„ПРИЈАТЕЉ“ у Сегедину.
»BARÁT« — Szeged.

3—3

Српски родитељи,

који желе да упуте своје ваљане ђаке од 12 до 15 година на изучавање разних, корисних заната и осталих привредних струка, нека се пријаве што пре код својих местних учитеља, свештеника или писмено управи „Друштва Привредник“ па ће добити одмах сва даљња нужна упутства. —

С Т Е Ч А Ј.

Добротворна Задруга Српкиња у Старој Пазови отвара почетком маја месеца о. г. радничку школу за кројење и шивење женских хаљина и белог рубља. На ту цел потребна је овој задрузи вешта кројачица и шваља, која ће имати стан и 50 круна месечне, награде а према способности и више.

Предност имају лица, која су с успехом свршила женску стручну школу. Пријавити се ваља потписаном управном одбору најкашње до Ускреса о. г.

Управни одбор „Добротворне Задруге Српкиња“.

У Старој Пазови, 21. фебруара 1906.

Председница:
Ана Љубиша.

Тајник:
Рада Мандић.

СРПСКИМ РОДИТЕЉИМА.

Скупштина Српске православне просветне женске задруге св. Мајке Ангелине, држана у Будимпешти 8. (21.) јануара 1906., одобрила је предлог потписаног Управног Одбора:

1.) Да се **распространи стан** Задругина Де-

војачког васпиталишта у великом Дому српске црквене општине пештанске у том обиму, да би се у васпиталиште могао примити још већи број питомаца;

2.) да се за оне питомице васпиталишта, које не могу да похађају престоничких јавних средњих школа, по жељи њихових родитеља и на ових трошак, уз предавање српскога и страних језика у самом васпиталишту заведе, да дипломирани професори предају редовно **све учевне предмете у обиму наставног плана јавних виших девојачких школа**, а на језику, који родитељи желе а питомице разумеју.

Према томе част је Одбору умолити

а) оне поштоване српске родитеље, који су ради да даду своје кћери почетком школ. године 1906./1907. у наше Девојачко васпиталиште и то тако, да **оне из васпиталишта иду редовно и у овдашње јавне средње и више школе**, да нам то пријаве до 3. (15.) априла о. г. и да означе оне школе, које желе да им кћери полазе, да би смо им могли и место у нашем васпиталишту и упис у разред дотичне школе за времена осигурати. За ове питомице, које морају бити по програму нашег васпиталишта опремљене, плаћа се **нама годишња престојба од 800 круна**,

а осим тога и **школарина** дотичне средње или више школе — **управи те школе**;

б) оне поштоване родитеље, који су ради, да им се кћери као питомице нашег васпиталишта **редовно настављају у нашем васпиталишту још и у другим учевним предметима**, да нам пријаве то такођер до 3. (15.) априла о. г., да бисмо могли, **ако се пријави довољан број оваких питомица**, за времена уредити и обезбедити за њих редовну наставу по стручним професорима. За ове питомице, опремљене такођер по програму нашег васпиталишта, плаћа се нама **васпиталишна престојба од 800 круна годишње**, а осим тога још и за наставу у учевним предметима **посебна престојба**, која ће се одредити касније, према броју примљених питомаца.

Све обавештаје даје и програме васпиталишта на захтевање родитеља шаље потписани перовођа Задруге (Budapest IV. Veres Pálné utca 19.).

Из седнице Управног Одбора Српске православне просветне женске задруге св. Мајке Ангелине, држане у Будимпешти 24. јануара (3. фебр.) 1906.

Стеван В. Поповић **Олга С. Јовановића**
перовођа. председница.

Упозорава се

на слиједећа, уз јамство здрављу нешкодљива
оријентална косметичка средства

која су у источним земљама обљубљена и припозната те својим сигурним деловањем придонела познатој лепоти

ХАРЕМСКИХ ЖЕНА.

Шекајик (лопоч крем) против пјега и сваке нечистоће лица.

Лејлак суј (вода од нарцисе), којом постаје кожа њежна, глатка и стаје на пут прављењу бора.

Сејале балсам сапун (текући балсамски сапун) најбољи за тоалету: чисти, дезинфицира и освјежује.

Сач јаги (зејтин од јаблана, тополе) даје коси мекоћу, сјај и стаје на пут сјеђењу косе.

Сачлара махсус суј (есенција од биља за косу) против испадања косе, за растење исте и против перути.

Цијене: шекајик крем 2 К., лејлак суј 3 К., сејале балсам сапун 1 К 50 пот., сач јаги 1 К., сачлара махсус суј 2 К. ☒ Омот и поштарина ако се новац унапред пошаље 60 потура, код поузећа 80 пот.

Свакој пошилици приложена је упута у српском језику.

4—14

Наруџбе прима

ЉЕКАРНА „СЛАВИЈА“
у Бос. Крупи.